

DAVID WATKIN

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΥΡΕΜΕΝΟΣ

ΕΠΟΠΤΕΙΑ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΟΥΡΝΙΚΙΩΤΗΣ

δ' ανάπτυξη

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

ΑΘΗΝΑ 2017

Ἡ μετάφραση ἐκπονήθηκε ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψη τοῦ Παναγιώτη Τουρνικιώτη,
ἀναπληρωτῆ καθηγητῆ στὴ Σχολὴ Ἀρχιτεκτόνων τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου.

Τίτλος τοῦ πρωτοτύπου

A History of Western Architecture

Second Edition

Calmann & King Ltd, London, 1996

© 1986, 1992, 1996 David Watkin

Προμετωπίδα Τὸ σπίτι μὲ τὸν καταρράκτη («Fallingwater»)
στὸ Μπέαρ Ράν τῆς Πενσυλβανίας, ἔργο τοῦ Φράνκ Λόυντ Ράιτ (1936)

ISBN 978–960–250–367–6 (χαρτόδετο)

ISBN 978–960–250–368–3 (πανόδετο)

© γιὰ τὴν ἐλληνικὴ γλώσσα

Μορφωτικὸ Ἴδρυμα Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, Ἀθήνα 2005, 2013

Ι Τὰ κλασικὰ θεμέλια: ἑλληνική, ἑλληνιστικὴ καὶ ρωμαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ

Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ

Ἄν θέλουμε νὰ ξεκινήσουμε ἀπὸ τὴν ἀρχή, θὰ πρέπει νὰ κοιτάξουμε πολὺ πιὸ πίσω ἀπὸ τὴ γαλήνη καὶ τὴ λαμπρὴ πνευματικότητα τοῦ Παρθενώνα, σὲ ἕναν πιὸ ὀμιχλώδη κόσμο ἀρχέγονης μυθιστορίας, πού οἱ ἀρχαῖοι ἔλληνες δὲν μποροῦσαν νὰ τὸν ξεχάσουν, ἔστω καὶ ἂν οἱ λεπτομέρειές του ἦταν καὶ γι' αὐτοὺς ἀκόμα τυλιγμένες στὸ μυστήριο. Ὁ κόσμος αὐτὸς ἦταν ὁ ἑλλαδικὸς πολιτισμὸς τῆς μέσης καὶ ὑστερης δευτέρης χιλιετίας π.Χ., μιάς περιόδου κατὰ τὴν ὁποία ὑπῆρχε ἀντιπαράθεση ἀνάμεσα στὴν Ἑλλάδα, πού τὴν ἐκπροσωποῦσαν οἱ Μυκῆνες καὶ ἡ ἀργολικὴ πεδιάδα, καὶ τὴ βορειοδυτικὴ Μικρὰ Ἀσία (τμῆμα τῆς σημερινῆς Τουρκίας), ὅπου κυριαρχοῦσε ἡ πόλη τῆς Τροίας. Οἱ θρυλικὸι ἥρωες αὐτοῦ τοῦ πολιτισμοῦ ὑμνήθηκαν στὴ συνέχεια ἀπὸ τοὺς ἐπικοὺς ποιητές, ἐνῶ στοὺς νεότερους χρόνους οἱ ἀνασκαφές στὴν Κρήτη ἀποκάλυψαν τὴ σπουδαιότητα τῶν ἀνακτόρων τῆς Κνωσοῦ (πού ἄρχισαν νὰ χτίζονται περὶ τὸ 1600 π.Χ.), τῆς Φαιστού, τῶν Μαλίων καὶ τῆς Ἁγίας Τριάδας, ὡς τῶν ἀρχαιότερων παραδειγμάτων τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Οἱ ἐμπορικὲς ἐπαφές μὲ τοὺς πιὸ προηγμένους ἀνατολικούς πολιτισμούς τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Συρίας στὴ διάρκεια τῆς μέσης ἐποχῆς τοῦ Χαλκοῦ, ἐπαφές πού ξεκίνησαν λίγο μετὰ τὸ 2000 π.Χ., ἔδωσαν τὴ δυνατότητα στοὺς Κρήτες νὰ ἀναπτύξουν, γύρω στὸ 1600 π.Χ., μιὰ τοπικὴ ἀρχιτεκτονικὴ τονισμένη μὲ ἀσιατικὲς καί, ὀλοένα περισσότερο, αἰγυπτιακὲς πινελιές, ὅπως κολόνες, κεντρικὲς αὐλές καὶ νωπογραφημένους ἐσωτερικοὺς χώρους.

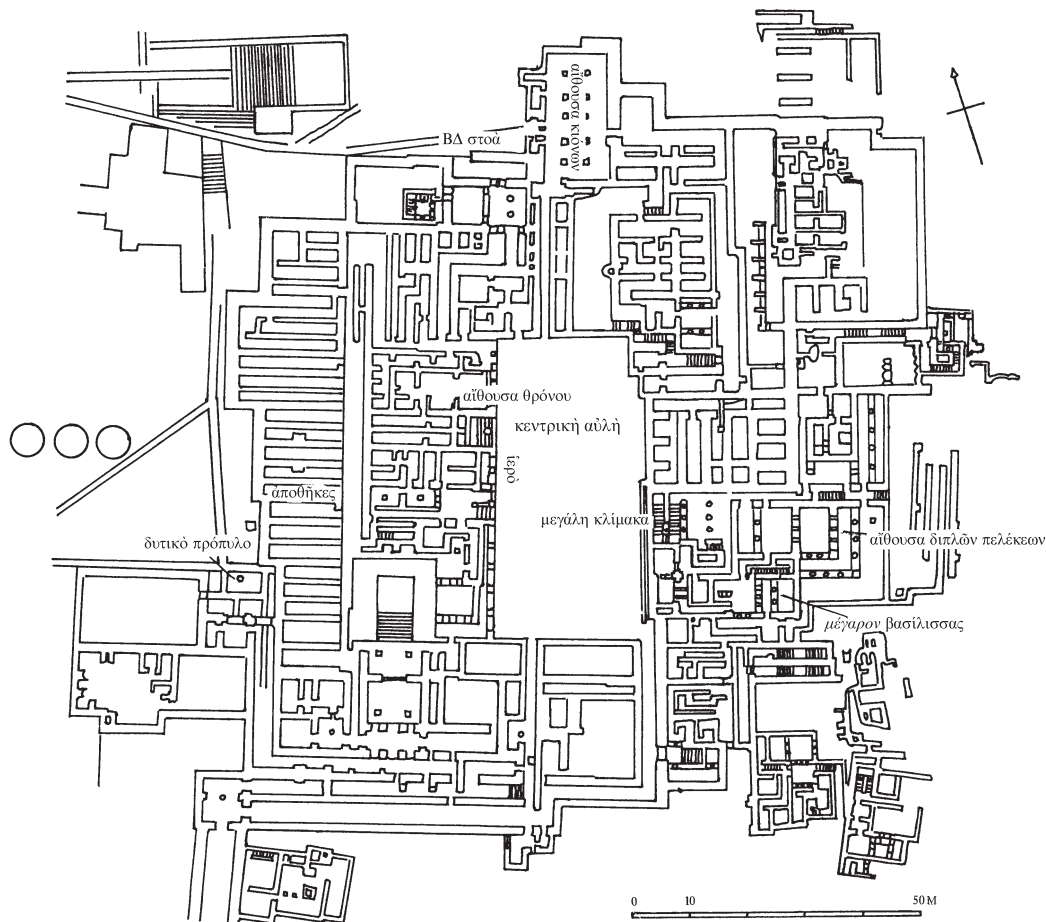
Ὁ κρητικὸς αὐτὸς πολιτισμὸς, γνωστὸς καὶ ὡς μινωικὸς ἀπὸ τὸν Μίνωα, τὸν μυθικὸ βασιλιὰ τῆς Κνωσοῦ, ἀναπτύχθηκε ἀπὸ τὴ Νεολιθικὴ ἐποχὴ (περ. 5000 π.Χ.) καὶ δὲν τερματίστηκε διαμῆς ὅταν ἄρχισε ἡ εἰσβολὴ τῶν Μυκηναίων ἀπὸ τὴν ἠπειρωτικὴ Ἑλλάδα, τὸ 1450 π.Χ. Τὰ ἀνάκτορα πού χτίστηκαν πρὸς τὰ τέλη αὐτῆς τῆς περιόδου ἦταν φτιαγμένα ἀπὸ ἀκανόνιστους λίθους ἢ ἀπὸ ὠμές πλίνθους μὲ ἐπίχρισμα. Ἀποτελοῦνταν ἀπὸ μεγάλες, πυκνὲς συστάδες δωματίων καὶ αἰθουσῶν, μὲ ἄτυπη ἢ ἀσύμμετρη διάταξη γύρω ἀπὸ μιὰ αὐλή, καὶ ζωογονοῦνταν μὲ λότζες, ταρατσες, στοές, βεράντες καὶ ὑπερυψωμένους φωταγωγούς. Τὸ « Ἀνάκτορο τοῦ Μίνωα » στὴν Κνωσό, ἕνα

τετραώροφο κτίριο πού ἀπλώνεται σὲ δώδεκα ἕως δεκαεξὶ στρέμματα, περιλαμβάνει ἕνα μεγαλοπρεπὲς κιονοστήριχο κλιμακοστάσιο, τὸ πρῶτο τοῦ εἶδους στὴ γνωστὴ σ' ἐμᾶς ἱστορία.

Λίγα πράγματα γνωρίζουμε γιὰ τὴν ἐξωτερικὴ ὄψη τῶν κρητικῶν ἀνακτόρων, καὶ δὲν φαίνεται πιθανὸ οἱ προσόψεις τους νὰ ἦταν ἐντυπωσιακὲς ἀπὸ ἀρχιτεκτονικὴ ἄποψη. Οἱ ἐσωτερικοὶ χώροι τους εἶχαν μερικὲς φορὲς τοιχογραφίες, ἂν καὶ τὰ περίφημα παραδείγματα τῆς Κνωσοῦ, μὲ τὴ φανταχτερὴ θαλασσινὴ τους ἀτμόσφαιρα, ἀποτελοῦν σὲ μεγάλο βαθμὸ ἐπινόηση τοῦ ἀρχαιολόγου Σέρ "Αρθουρ "Εβανς (1851-1941). Τὸ γεγονός ὅτι τὰ ἀνάκτορα ἦταν ἀνοχύρωτα ὑποβάλλει τὴν ἰδέα ὅτι τὰ δωμάτιά τους, μὲ τὴν πλούσια ἐπίπλωση καὶ τὴν πρόσβαση μὲς' ἀπὸ περιστυλές αὐλές μὲ χαρωπὰ βαμμένες ξύλινες κολόνες, ἦταν σχεδιασμένα γιὰ ἕναν τρόπο ζωῆς ἄνετο καὶ πολιτισμένο. Ὑπῆρχαν λουτρά καὶ ἀποχωρητήρια, πού ἐξυπηρετοῦνταν ἀπὸ τὸ κατάλληλο ἀποχετευτικὸ σύστημα, μερικὰ δωμάτια εἶχαν μαγκάλια γιὰ μαγείρεμα καὶ γιὰ θέρμανση τὸ χειμῶνα, ἐνῶ στὸ ἐπίπεδο τοῦ ἰσογείου ὑπῆρχαν τεράστιοι ἀποθηκευτικοὶ χώροι γιὰ τὰ κύρια προϊόντα τοῦ νησιοῦ, πού τότε ἦταν πιὸ γόνιμο ἀπ' ὅ,τι σήμερα: σάρι, κρασί, ἐλαιόλαδο καὶ μαλλί. Ἴσως ἡ πολυπλοκότητα τοῦ συστήματος τῶν ἀποθηκῶν τῆς Κνωσοῦ νὰ ἐξηγεῖ ἐν μέρει τὸ θρύλο πού κυκλοφοροῦσε μετὰ τῶν Ἑλλήνων τῆς πρώιμης ἐποχῆς, ὅτι ὁ βασιλιάς Μίνωας ἔδινε κάθε χρόνο ἑφτά

1 Ἡ αἶθουσα τοῦ θρόνου στὸ ἀνάκτορο τῆς Κνωσοῦ

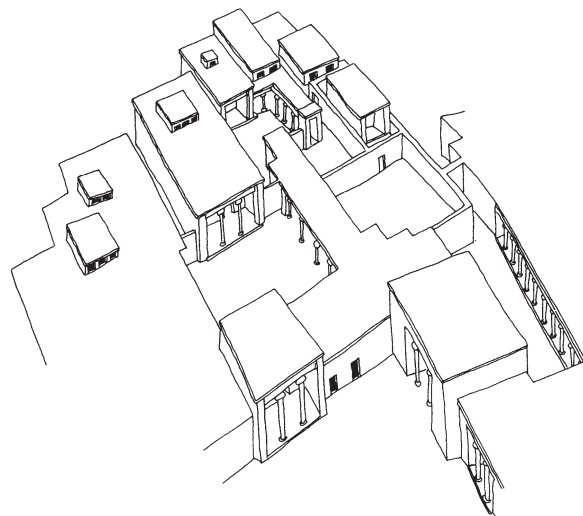

νέους και ἑφτά νέες ἀπὸ τὴν Ἀθήνα βορὰ στὸν Μινώταυρο, ὁ ὁποῖος ζοῦσε σὲ ἓνα λαβύρινθο σχεδιασμένον εἰδικὰ γι' αὐτόν. Ἡ μεγάλη ἔκταση τῶν ἀποθηκευτικῶν χώρων ὑποβάλλει ἐπίσης τὴν ἰδέα ὅτι τὸ ἀνάκτορο ἀποτελοῦσε τὸ κεντρικὸ σημεῖο διανομῆς γιὰ ἓνα μεγάλο τμῆμα τοῦ νησιοῦ. Σίγουρα ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ ἓναν πολιτισμὸ πὸν δὲν βασιζόταν στὸν τάφο, ὅπως ὁ αἰγυπτιακός, οὔτε στὸ ναό, ὅπως τῶν Σουμερίων τῆς Μεσοποταμίας. Οὔτε πάλι ἦταν πολεμικός, γιατί οἱ κρητικὲς πόλεις, ὅπως καὶ τὰ ἀνάκτορα, δὲν εἶχαν ἀμυντικὲς δυνατότητες. Ἐπρόκειτο γιὰ νησί, γιὰ μιὰ ναυτικὴ δύναμη, γιὰ τὴν ὁποία ἡ ἀποτελεσματικότερη ἄμυνα ἦταν τὸ φράγμα τῆς θάλασσας.

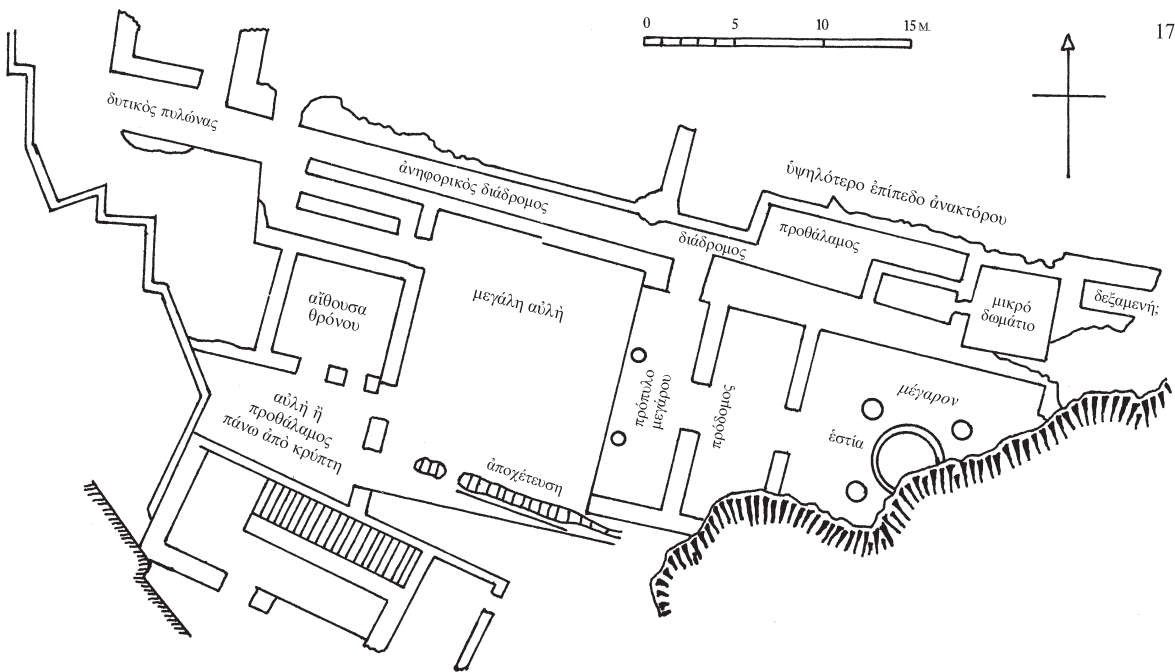
Μυκῆνες

Στὸ μεταξύ, ἓνας παράλληλος πολιτισμὸς εἶχε ἀναπτυχθεῖ στὴν ἠπειρωτικὴ Ἑλλάδα, γνωστὸς σήμερα ὡς μυκηναϊκὸς ἢ ὑστεροελλαδικός. Οἱ Μυκηναῖοι αὐτοὶ Ἑλληνες κυριάρχησαν στὸ χῶρο τοῦ Αἰγαίου τοὺς

2 Ἐπάνω Κάτοψη τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Μίνωα στὴν Κνωσό, Κρήτη (περ. 15ος αἰώνας π.Χ.)

3 Κάτω Ἀναπαράσταση τοῦ ἀνακτόρου τῆς Τίρυνθας ὅπως ἦταν στὰ τέλη τοῦ 13ου αἰώνα π.Χ.

4 Κάτοψη τοῦ ἀνακτόρου τῶν Μυκηνῶν (ἔσπερος 13ος αἰῶνας π.Χ.)

τελευταίους αἰῶνες τῆς ἐποχῆς τοῦ Χαλκοῦ, ἀπὸ τὸ 1400 ὠς τὸ 1200 π.Χ. Ἔνα ἀπὸ τὰ κέντρα τοῦ κόσμου τοὺς ἦταν ἀναμφίβολα οἱ Μυκῆνες, στὴν ἀργολικὴ πεδιάδα, ὅπου τὰ βασικὰ σωζόμενα λείψανα τῆς πόλης καὶ τῆς ἀκρόπολης χρονολογοῦνται περίπου τὸ 1300 π.Χ. Τὰ βλοσυρὰ ὄχυρά τῶν Μυκηνῶν καὶ τῆς γειτονικῆς Τίρυνθας βρίσκονται σὲ ζωηρὴ ἀντίθεση μὲ τὰ γεμάτα χάρι καὶ χωρὶς ἀμυντικὴ δυνατότητα ἀνάκτορα τῆς Κρήτης. Μάλιστα, δὲν ἀποκλείεται νὰ ἦταν οἱ βασιλιάδες-πολεμιστὲς τῶν Μυκηνῶν ἐκεῖνοι ποὺ ἔβαλαν τέλος στὸν μινωικὸ πολιτισμὸ, εἰσβάλλοντας στὴν Κρήτη καὶ ἀναλαμβάνοντας αὐτοὶ τὰ ἤνια τοῦ μινωικοῦ ἐμπορίου, μεταξὺ 1450 καὶ 1400 π.Χ., ἔστω καὶ ἂν στὴ συνέχεια ἐνσωμάτωσαν τὶς μινωικὲς ἀρχιτεκτονικὲς μορφὲς στὶς δικές τους, χρησιμοποιώντας μάλιστα Μινωῖτες τεχνίτες.

Οἱ Μυκῆνες ἀναφέρονται στὰ ὁμηρικὰ ἔπη ὡς ἔδρα τοῦ βασιλιά Ἀγαμέμνονα. Τὰ ἔργα καὶ οἱ ἡμέρες τοῦ Ἀγαμέμνονα καταγράφονται μὲ ζωντάνια στὴ μεγάλη δραματικὴ τριλογία τοῦ Αἰσχύλου, τὴν Ὀρέστεια, ὅπου ἡ κατοικία του τοποθετεῖται στὸ Ἄργος. Καλύτερα διατηρημένη, ἂν καὶ χωρὶς τοὺς ρομαντικούς συνειρμούς ποὺ προκαλοῦν οἱ Μυκῆνες, εἶναι ἡ Τίρυνθα. Στὴν ἀκρόπολη τῆς Τίρυνθας τὸ πρωιμότερο ἔργο εἶναι ἓνα τεῖχος πάχους 6 μέτρων καὶ ἴσου τουλάχιστον ὕψους, ποὺ χρονολογεῖται λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ 1400 π.Χ. καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀδρὰ λαξευμένους

ὄγκολίθους βάρους ἀρκετῶν τόνων ὁ καθένας. Ἡ δύναμη ποὺ ἐπιδεικνυόταν ἐδῶ φάνηκε τόσο ὑπεράνθρωπη στοὺς μεταγενέστερους Ἕλληνες, ὥστε ὀνόμασαν τὴν τεχνικὴ τῆς κατασκευῆς του «κυκλώπεια», γιὰ τὸ νόμιζαν ὅτι τὶς πέτρες τὶς εἶχαν τοποθετήσει οἱ Κύκλωπες, μυθικὰ γιγάντια ὄντα μὲ ἓνα μόνο μάτι στὸ κέντρο τοῦ μετώπου. Στὴν πραγματικότητα, ἡ μέθοδος φαίνεται πὼς εἶχε εἰσαχθεῖ ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία, ὅπου ἀποτελοῦσε τρέχουσα πρακτικὴ. Σὲ σύγκριση μὲ τὴν ὑπέμετρη αὐτὴ ὄχρωση, τὸ ἀνάκτορο, ποὺ εἶχε χτιστεῖ κατὰ τὴν τελικὴ ἐπέκταση τῆς Τίρυνθας στὰ τέλη τοῦ 13ου αἰῶνα, ἀποτελοῦσε μᾶλλον μικρῆς σημασίας ὑπόθεση. Πρόδιδε μινωικὲς ἐπιρροές, ἀφοῦ ἀφενὸς ἦταν χτισμένο μὲ πλιθιά ξεραμμένα στὸν ἥλιο καὶ ξύλινους κίονες καὶ ἀφετέρου εἶχε ἀσύμμετρη διάταξη καὶ ζωηρὲς νοπογραφίες.

Ἡ ἀκρόπολη καὶ τὸ ἀνάκτορο τῶν Μυκηνῶν ξαναχτίστηκαν τὴν ἴδια περίπου περίοδο ὅπως καὶ ἡ Τίρυνθα, πιθανῶς μὲ τὸ ἴδιο ἐργατικὸ δυναμικὸ. Ἡ Πύλη τῶν Λεόντων, ἡ ἐπιβλητικὴ εἴσοδος τῶν Μυκηνῶν, ἀποκαλύπτει σαφῶς μιὰ ἀγάπη γιὰ τὸ μνημειώδες. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς γιγάντιους λίθους, στοὺς ὁποίους ἐπικάθεται ἓνα τριγωνικὸ πέτρινο γλυπτὸ μὲ ἓναν κίονα μινωικοῦ τύπου στὸ κέντρο πλαισιωμένον ἐραλδικὰ ἀπὸ δύο (ἀκέφαλα σῆμερα) λιοντάρια. Ἡ δυνατὴ αὐτὴ σύνθεση, μὲ τὸ ἐλαφρῶς χετιτικὸ τῆς ἄρωμα, ἀναμειγνύει μινωικὰ καὶ μυκηναϊκὰ θέματα σὲ μιὰ εἰκόνα βασιλικῆς ἐξουσίας. Ὁ σημερινὸς ἐπισκέπτης, ἀφοῦ διασχίσει τὴν Πύλη τῶν Λεόντων, συναντᾷ δεξιά του ἓνα κυκλικὸ ταφικὸ περίβολο ποὺ

περιέχει λακκοειδείς τάφους μιᾶς παλαιότερης δυναστείας, πού τοὺς διατήρησε ὁ κατασκευαστὴς τῆς Πύλης τῶν Λεόντων. Πιὸ πέρα ἀπὸ τοὺς τάφους, μιὰ ράμπα γιὰ ἄρματα ἀνηφορίζει πρὸς τὸ ἀνάκτορο, ἐνῶ γιὰ ὅσους ἀνέβαιναν πεζοὶ προστέθηκε γύρω στὸ 1200 π.Χ. μιὰ κλίμακα δύο σκελῶν, μινωικῆς πιθανῶς ἔμπνευσης. Τὸ μέτριον σχετικὰ διαστάσεων ἀνάκτορο διέθετε ἕνα μικρὸ φυλακεῖο ἢ ξενώνα καὶ μιὰ ἀνοιχτὴ αὐλὴ πού ὀδηγοῦσε στὸ μέγαρο, ἕνα εἶδος αἴθουσας τοῦ ἡγεμόνα πού ἀντιστοιχεῖ στὴν περιγραφή τοῦ Ὀμήρου γιὰ τὴν οἰκία τοῦ Ὀδυσσεά. Μέσα στὸ κυρίως μέγαρο, πού πιθανὸν νὰ στέγαζε τὸ θρόνο, ὑπῆρχαν τέσσερις κίονες πού στήριζαν τὴν ὀροφή, μιὰ ἐστία στὸ κέντρο καὶ τοιχογραφίες μὲ πολεμιστῆς, ἄλογα καὶ ἄρματα στοὺς τοίχους. Ἡ πρόσβαση γινόταν ἀπὸ ἕνα μικρὸ πρόδομο, πού ἢ εἰσοδός του, ἢ «αἴθουσα», σημεινόταν ἀπὸ δύο κίονες.

Ἐχει ὑποστηριχθεῖ ὅτι τὸ σχέδιο αὐτοῦ τοῦ μεγάρου, τοῦ ἀδύτου τοῦ βασιλιᾶ ἢ τοῦ φυλάρχου, περιέχει ἕν σπέρματι τοὺς ναοὺς τῶν Ἑλλήνων τῆς κλασικῆς ἐποχῆς. Δύο εἶναι τὰ προβλήματα πού ἀνακύπτουν σχετικὰ μὲ τὴν καταγωγή τοῦ ἑλληνικοῦ ναοῦ ἀπὸ τὸ μέγαρο τοῦ ἀνακτόρου: ἢ ἐπιβίωση τῶν γνώσεων διαμέσου μιᾶς σκοτεινῆς ἐποχῆς πού κράτησε τουλάχιστον δύο αἰῶνες καὶ ἢ μεγαλύτερη πολυπλοκότητα τοῦ ἀνακτορικοῦ μεγάρου σὲ σύγκριση μὲ τοὺς πρωιμότερους ναοὺς. Ἴσως πρέπει νὰ δοῦμε τὰ δύο αὐτὰ οἰκοδομήματα ὡς ἀνεξάρτητες ἐξελίξεις ἐνὸς ἀπλοῦ καὶ μακρόβιου τύπου οἰκίας. Ὅπως δὴποτε, ὑπάρχουν παράλληλα μεταξὺ τῶν πρόστυλων ναῶν καὶ οἰκιῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς «Οἰκίας τῶν Κιόνων» στὶς Μυκῆνες, στὰ ἀνατολικά τοῦ ἀνακτόρου. Τὸ ἐντυπωσιακότερο γνώρισμα τῆς μυκηναϊκῆς αὐτῆς οἰκίας ἦταν ἢ κεντρικὴ ἀνοιχτὴ αὐλὴ, πού περιστοιχιζόταν ἀπὸ ἐλεύθερους κίονες στὶς τρεῖς πλευρῆς, διαρρυθμιστὴ πού θυμίζει τὴν ἀκόμα πιὸ ἐπιβλητικὴ περίστυλη αὐλὴ μπροστὰ ἀπὸ τὸ κύριο μέγαρο τῆς Τίρυνθας.

Ἐξω ἀπὸ τὴν ἀκρόπολη τῶν Μυκηνῶν βρίσκεται ὁ λεγόμενος Θησαυρὸς τοῦ Ἀτρέα ἢ Τάφος τοῦ Ἀγαμέμνονα (1300 π.Χ. περ.), πού χτίστηκε πιθανῶς ὡς τόπος αἰώνιας ἀνάπαυσης τοῦ βασιλιᾶ ὁ ὁποῖος ἦταν ὑπεύθυνος γιὰ τὴν τελευταία ἀνάπλαση τῆς ἀκρόπολης καὶ τοῦ ἀνακτόρου. Εἶναι ὁ μεγαλοπρεπέστερος ἀπὸ τοὺς δώδεκα περίπου θολωτοὺς τάφους πού βρίσκονταν στὶς Μυκῆνες καὶ στὴ γύρω περιοχῇ, καὶ

συνάμα τὸ θαυμαστότερο σωζόμενο ἀρχιτεκτονικὸ μνημεῖο τῆς προϊστορικῆς Ἑλλάδας. Ὁ θολωτὸς τάφος, ἕνας πανάρχαιος τύπος τάφου τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου, ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα ὑπόγειο κυκλικὸ θάλαμο μὲ πέτρινη ἐκφορικὴ στέγη πού μοιάζει μὲ κυψέλη. Ἡ προσπέλαση γίνεται ἀπὸ ἕνα κατηφορικὸ δρόμο, πού εἶναι λαξευμένος μέσα στὸν τύμβο ὥστε νὰ σχηματίζει μιὰ δεόντως ὑποβλητικὴ καὶ ἐπιβλητικὴ πρόσβαση, ἰδίως στὸ «Θησαυρὸ τοῦ Ἀτρέα», ὅπου τὰ τοιχώματα τοῦ δρόμου, μήκους 36 μέτρων, εἶναι ἐπενδυμένα μὲ πέτρες.

Οἱ πλευρῆς τοῦ θυρώματος τοῦ «Θησαυροῦ τοῦ Ἀτρέα» στενεύουν πρὸς τὰ πάνω γέρνοντας πρὸς τὰ μέσα, γνωρίσματα πού ἴσως προέρχονται ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Ἀπὸ πάνω ὑπάρχει ἕνα τριγωνικὸ ἄνοιγμα, ὥστε νὰ ἀνακουφίζεται ἢ πίεση πού δέχεται τὸ ὑπερθυρὸ ἀπὸ τὴ γύρω λιθοδομή. Τὸ τρίγωνο αὐτό, καθὼς καὶ οἱ ἐπιφάνειες πού τὸ περιέβαλλαν καὶ ἦταν στολισμένες μὲ δύο ἡμικίονες, ἦταν ἀρχικὰ ἐπενδυμένα μὲ διακοσμητικῆς λίθινες πλάκες πού ἔφεραν ζῶνες μὲ ἀνάγλυφες τρέχουσες σπεῖρες, μοτίβο μινωικὸ. Τὴν ἴδια τὴν εἰσοδο πλαίσιαναν ἡμικίονες ἀπὸ πράσινο ἀσβεστόλιθο, τμήματα τῶν ὁποίων ἔχουν σωθεῖ καὶ βρίσκονται σήμερα στὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο [καὶ θραύσματά τους στὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο τῆς Ἀθήνας]. Οἱ κορμοὶ τους εἶναι στολισμένοι μὲ ζῆγκ ζᾶγκ καὶ τρέχουσες σπεῖρες καὶ ἐπιστέφονται ἀπὸ ἕνα κοῖλο κυμάτιο πού θυμίζει τὰ νουφαρόσημα κιονόκρανα τῆς Αἰγύπτου. Ἡ περίτεχνη καὶ πολυτελὴς διακόσμηση αὐτῆς τῆς πρόσοψης, μὲ τὰ στολίδια τῆς ἀπὸ πράσινο ἀλάβαστρο καὶ κόκκινο πορφύριτη, εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἀπρόσμενα προϊόντα ὀλόκληρης τῆς ἐποχῆς τοῦ Χαλκοῦ. Τὸ ἄνοιγμα τοῦ θολωτοῦ θαλάμου, ὕψους 13 μέτρων καὶ διαμέτρου 14,5 μέτρων, δὲν ἔχει τὸ ὁμοίό του σὲ χτιστὲς κατασκευῆς μέχρι τὴν ἀνέγερση τοῦ Πανθέου τῆς Ρώμης, πάνω ἀπὸ 1400 χρόνια μετὰ, μολονότι κάποιες ἑλληνιστικῆς αἰθούσες συγκέντρωσης, ὅπως τὸ Ἀρσινόειο τῆς Σαμοθράκης, στέγαζαν μεγαλύτερα ἀνοίγματα μὲ θόλο ἀπὸ ξύλο. Στὸ «Θησαυρὸ τοῦ Ἀτρέα» ἀπαιτοῦνταν ἀξιόλογες γνώσεις μηχανικῆς γιὰ τὴν τοποθέτηση τῶν πελώριων λίθων, ὥστε αὐτοὶ νὰ ἀντέχουν τὴν πίεση καὶ νὰ παρουσιάζουν τὴ λεία ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια πού θὰ δεχόταν τὸν χρυσό, ἀσημένιο καὶ χάλκινο διάκοσμο μὲ τὸν ὁποῖο ἦταν καλυμμένοι.